

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Muu järjestö

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

-

Vastaajatahon virallinen nimi:

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Ninni Kuparinen, hyvinvointipolitiikan asiantuntija

ninni.kuparinen@samok.fi / +358 40 164 7992

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOKin näkemyksen mukaan yhteisösosiaalityön nostaminen laissa omaksi pykäläkseen korostaisi myös sen merkitystä ihmisten hyvinvoinnille. Etenkin nuorten syrjäytyminen on havaittu isoksi ongelmaksi ja SAMOK näkee, että yhteisösosiaalityöhön kuuluvalla syrjäytymistä vähentävällä etsivällä työllä on mahdollista vähentää aidosti syrjäytymistä ja parantaa nuorten oikea-aikaista avun saantia. SAMOK on harmissaan siitä, että nuorisolakia muutettaessa etsivästä nuorisotyöstä ei tehty kunnille pakollista toimintaa, mutta toivoo, että etsivään nuorisotyöhön, työpaja- sekä ohjaamotoimintaan kannustetaan ja sen toteuttamiseksi annetaan kunnille riittävät resurssit.

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää ehdotettua päiväkeskustoiminnan ja päiväaikaisen toiminnan turvaamisen velvoitteen laajentamista hyvänä. SAMOK näkee tärkeänä osana päiväaikaista toimintaa myös opiskelun. Opintojen hidaskin edistäminen motivoi palaamaan opintojen pariin mahdollisuuksien mukaan ja parantaa todennäköisyyttä suorittaa jossain vaiheessa opinnot loppuun.

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää hyvänä esitettyä muutosta ja kiittää erityisesti mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden hoidon jatkuvuuden takaamisen korostamisesta.

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää esitettyä muutosta hyvänä, mutta korostaa, että vaikka sosiaalipalveluita tarjottaisiin erityisesti päihteiden käyttäjille tai riippuvuuskäyttäytymiseen suunnattuina palveluina, asiakkaan kokonaisvaltaista huomioimista ei tule unohtaa. On tärkeää, että sosiaalipalveluita tarjoavalla henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet tarjota ohjausta myös somaattisen toimintakyvyn tukemiseksi, koska kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, päihde- ja riippuvuusasiakkailla on usein myös somaattisen puolen haasteista. Hyvinvointialueiden tulee toteuttaa kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut asiakkaan tilanteen kannalta järkevänä kokonaisuutena hyödyntäen eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää esitettyä muutosta hyvänä, mutta korostaa, että vaikka sosiaalipalveluita tarjottaisiin erityisesti mielenterveysongelmista tai psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä johtuvaan tuen tarpeeseen, asiakkaan kokonaisvaltaista huomioimista ei tule unohtaa. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla mielenterveys- sekä päihde- ja riippuvuustyöhön pitää kiinnittää huomiota. Sekä ennaltaehkäisevään että hoidolliseen tukeen on panostettava niin, että nuoruusiän mielenterveys-, päihde- tai riippuvuusongelmat eivät leimaa ja määrittele koko loppuelämää.

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Ei

Perutelut kyllä vastaukselle:

-

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää erityisen kannatettavana mielenterveyden edistämisen ja näin ollen myös mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn veloitteen korostamista nostamalla se laissa omaksi pykäläkseen. SAMOK korostaa, että myös korkeakouluopiskelijoiden mielenterveyden edistäminen ja ongelmien ennaltaehkäisy kuuluu kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulle, vaikka suurin osa korkeakouluopiskelijoista kuuluu Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön palveluiden piiriin. Näitä opiskelijoita ei tule unohtaa hyvinvointialueilla eikä kunnissa, vaan heidän mielenterveyteen tulee panostaa yhteistyössä YTHS:n ja korkeakoulujen kanssa.

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää hyvänä monimuotoisten palveluiden korostamista ja näkee niiden edistävän oikea-aikaista hoitoa. Erityisen tärkeänä SAMOK pitää hoidon kokonaisuuden turvaamista. Yhteistyössä on muistettava myös työ korkeakouluopiskelijoiden mielenterveyden eteen. Tätä yhteistyötä tulee tehdä aktiivisesti muun muassa hyvinvointialueiden ja YTHS:n välillä.

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää esitystä hyvänä ja korostaa, että tässäkin on muistettava asiakkaiden kokonaisvaltainen hoito ja huomioiminen sekä yhteistyö muiden sosiaali-, sairaanhoito- ja terveyspalveluita tuottavien kanssa.

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työnhajausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Ei

Perustelut kyllä vastaukselle:

-

4 Mielensterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielensterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

SAMOK pitää monien lakien päällekkäisen tulkinnan veloitteen poistamista järkevänä, mutta on samaan aikaan huolissaan siitä, unohtuuko Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tärkeä rooli mielensterveystyössä kirjauksen poistamisen myötä.

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielensterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielensterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivalta-perusteella poistettaisiin?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

SAMOK pitää ripeää aikataulua hyvänä, mutta esittää kuitenkin huolensa kiireessä valmisteltujen muutosten pitkäjänteisyydestä ja toimivuudesta.

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

SAMOK kiittää esitettyjen lakimuutosten tavoitteesta. Pitkällä tähtäimellä mielenterveys- ja päihdehuollon jatkuvuus, palveluiden monimuotoisuus ja kokonaisvaltaisen terveyden ja hyvinvoinnin huomioiminen vaikuttaa positiivisesti ihmisten toimintakykyyn ja mahdollisuuteen elää aktiivisena kansalaisena.

Kynnyksettömät palvelut parantavat SAMOKin näkymyksen mukaan sekä hoidon pariin löytämistä että hoitoon sitoutumista. Kynnyksettömiä palveluita tulee viedä riittävän lähelle niitä tarvitsevia, esimerkiksi kouluille ja lähiöihin. Yhteiskunnan rakenteista pudonneet tai putoamisvaarassa olevat on erityisen tärkeää kohdata ja saattaa palveluiden piiriin. Näitä palveluita tulee kohdistaa etenkin hoito- ja koulutuspolun siirtymävaiheissa oleviin nuoriin.

SAMOK on erittäin huolissaan siitä, että korkeakouluopiskelijoita ei ole mainittu hallituksen esitysluonnoksessa lainkaan. Korkeakouluopiskelijat ovat iso väestöryhmä, jonka mielenterveysongelmat ovat kasvaneet vuosi vuodelta (Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT). YTHS:n palvelut on laajennettu ammattikorkeakouluopiskelijoille vasta vuoden 2021 alusta ja etenkin monilla amk-opiskelijoilla on vielä julkisella sektorilla mielenterveyshoidot kesken. Kaiken kaikkiaan hyvinvointialueiden ja YTHS:n yhteistyötä ja sen merkitystä mielenterveydelle pitäisi korostaa myös näiden lakien osalta. SAMOK muistuttaa samalla, että esimerkiksi kansainväliset vaihto-opiskelijat eivät ole oikeutettuja YTHS:n palveluihin. Lisäksi jokaisella korkeakouluopiskelijalla on oikeus valita, käyttääkö YTHS:n palveluita, muiden yksityisten toimijoiden palveluita tai hyvinvointialueiden palveluita. Nämä opiskelijat tulee huomioida hyvinvointialueen palveluita koskevissa päätöksissä.

SAMOK on huolissaan myös mielenterveystyön henkilöstön riittävydestä. Mielenterveyssyistä haetaan apua enemmän kuin koskaan ennen, niin YTHS:ltä kuin julkiselta puoleltakin. Hoitojonot

kasvavat ja hoidon oikea-aikaisuus ei toteudu. SAMOK korostaa, että oikea-aikaisella hoidolla pystytään sekä tukemaan opiskelu-, työ- ja toimintakykyä sekä ennaltaehkäisemään vaikeasteisempia ongelmia ja sairauksia.

Kuparinen Ninni
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry